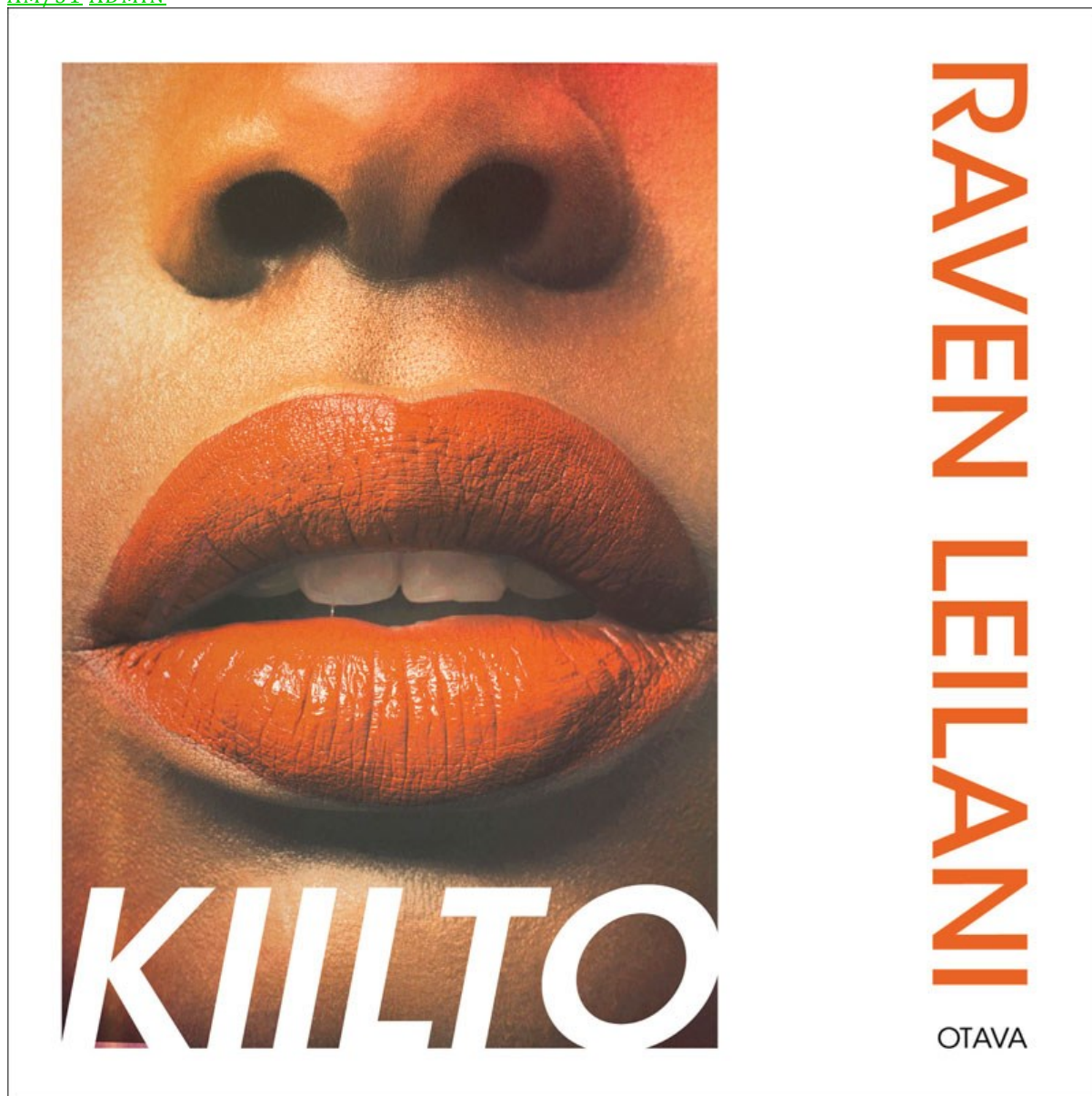

Raven Leilani: Kiilto

[AM/31 ADMIN](#)

Väkivallan identiteetti - MIRVA KARKINEN (1.10.2021)

Newyorkilaisen esikoiskirjailija **Raven Leilanin** yhteiskunnallisesti kantaottava romaani *Kiilto* (2021) maalaa kuvan afrikkalais-amerikkalaisen nuoren naisen elämästä konservatiivisessa suurkaupungissa. Myös teoksen päähenkilö, 23-vuotias Edie, maalaa paljon. Hän työskentelee kustantamossa unelmoiden graafikon työstä. Edien taidetta vaivaa kuitenkin sama ongelma kuin useilla etnistä taustaa edustavilla ihmisillä länsimaissa: epätietoisuus omasta identiteetistä ja tunnistettavan omakuvan mahdottomuus. Kerta toisensa jälkeen Edie yrittää

jäljentää piirteensä paperille, mutta saa aikaan vain geneerisiä toisintoja. Vasta kun hänen kasvoihinsa ilmestyy nyrkin aiheuttama mustelma, maalaus alkaa elää.

Feminismin neljännen allon, eli intersektionaalisen feminismin rantautuminen useisiin länsimaihin näkyy myös Leilanin romaanissa ja henkilögalleriassa. Teoksen kertoja, Edie, edustaa alistettua vähemmistöä, jolta yhteiskunnallinen koneisto kuitenkin odottaa yhtäläistä osallistumista ja selviytymistä hyväosaisempien ehdoilla rakennetussa maailmassa. Esimerkiksi niin kutsutun [etuoikeuskehän](#) mukaan Edie sijoittuu peräti viidellä sektorilla kaikkein haavoittuvimpaan asemaan. Tämä tekee Ediestä etuoikeutettua väestönosaa huomattavasti huono-osaisemman, ja päähenkilön elämä näyttäytyykin jatkuvana kamppailuna niin arkisten asioiden kuin perustavanlaatuisten ihmisoikeuksien toteutumisenkin suhteen; vuokra-asunnon saaminen, työpaikan pitäminen, seurustelukumppanin löytäminen ja jopa oikeus fyysiseen koskemattomuuteen osoittautuvat haasteellisiksi kompastuskiviksi, jotka hidastavat Edien kasvamista itsenäiseksi ja ympäristönsä kanssa yhdenvertaiseksi toimijaksi.

Edie on vähävarainen, keskipainoinen, asunnoton, biseksuaali, toimintarajoitteinen, cis-sukupuolinen musta nainen, jonka afrikkalais-amerikkalainen etnisyys erottaa hänet valkoihoisesta valtavirrasta. Kaikki nämä ominaisuudet tekevät Ediestä heikko-osaisemman kuin hänen emäntänsä, hyvätulouden vaaleaihoisen Rebeccan. Myös Edien rakastaja, Eric, on valkoisena heteroseksuaalina keski-ikäisenä miehenä suorastaan ylivertaisessa asemassa päähenkilöön nähden. Eriarvoinen asetelma urautuu kuin luonnonlakina Edien ja Ericin välille ja tekee myös päähenkilön sekä Rebeccan suhteesta tasapainottoman. Yhteiskunnallisen hierarkian ohjaamana Edie päätyykin tahtomattaan modernin piian asemaan Ericin ja Rebeccan kotiin, jossa erilaisuutensa kanssa kipuilee myös parin afrikkalais-amerikkalainen adoptiotytär, Akila.

Edien, Ericin, Rebeccan ja Akilan sattumien kautta muodostama yhteisö on kuin miniatyyrimalli 2000-luvun länsimaisesta yhteiskunnasta ja sen syvälle juurtuneista käytänteistä, jotka muodostavat rakenteellisen diskriminaation mallin. Rebecca käyttää hyväkseen Edien taloudellista ahdinkoa ja tiedostamattaan pakottaa päähenkilön puunaamaan perheen kotia. Esiteini-ikäinen Akila elää murrosvaihetta, jossa alkaa hahmottaa oman eriarvoisuutensa, mutta myös kyseenalaistaa sitä. Absoluuttisinta ja ikiaikaisinta patriarkaalista valtaa edustaa kuitenkin Eric, jonka seksuaaliset päähänpintymät ja oman edun tavoittelu huojuttavat koko perheen jalustaa. Hahmot hallitsevat toisiaan erilaisten sosiaalisten ja fyysisten pakotteiden välityksellä, eivätkä he itse hahmota tätä näkymätöntä kontrollin verkostoa. Näkyvää on lopulta vain iho ja sen tummuus, sillä pigmentti erottaa automaattisesti useimmat vallan välineet käyttäjästä.

Diskriminaation rakenteet piiloutuvat modernissa yhteiskunnassa tiedostamattomiin käytösmalleihin ja normalisoituneisiin käytänteisiin. Kulttuurillinen naisviha ja rasismi ilmenevät Edieessä sisäistettynä väkivaltaisena kontrollointina, jonka juuret ulottuvat yhteiskunnalliseen ulossulkemiseen ja sukupuolittavaan väkivaltaan. Mustana naisena Edie kokee jatkuvasti väkivaltaa niin rakastajiensa, viranomaisten kuin perheenjäsentensäkin tahoilta. Myös erilaisissa valta-asemissa vaikuttavat henkilöt, kuten työn- ja vuokrantantajat painostavat Edieä aggressiivisesti vain oman etuoikeutetun asemansa vahvistamiseksi. Eläminen hierarkisen yhteiskunnan vähäosaisena aikaansaa päähenkilössä lopulta tarpeen rankaista itse itseään. Edie pyytääkin rakastajiaan kurittamaan häntä, sillä kokee ansaitsevansa lyönnit ja tukehduuttamisen.

Kirjallisuuden kentällä on erityisesti kuluvana vuonna käyty kompleksista keskustelua siitä, kuka sää kääntää kenenkin tekstejä. Alisteisessa asemassa olevien kirjoittajien sanoja ja tekstejä on kautta tunnetun historian muokattu, sensuroitu ja jopa hävitetty, minkä vuoksi jotkut nykykirjailijat pitävät ensiarvoisen tärkeänä kääntäjän identiteettiä ja sen mukana tulevaa ymmärrystä esimerkiksi sanataiteen etnisiin merkityksiin liittyen. Yhdysvaltalaisen mustan runoilijan, **Amanda Gormanin**, [*The Hill We Climb* -runoteoksen \(2021\) käännösoikeutta](#) ei esimerkiksi annettu katalonialaiselle valkoihoiselle kääntäjälle, sillä hänen profiiliaan pidettiin ”vääränlaisena”. Itsenäisyytensä kanssa kamppaileva katalonia ja sen latinolaiskansa ei välttämättä olisikaan hyväksynyt valkoihoisen kääntäjän eläytymistä sorretun mustan asemaan. Sen sijaan kääntäjiksi ovat kirjailijan mielestä paremmin soveltuneet esimerkiksi mustat sanataiteilijat, joilla on henkilökohtaista kokemuspintaa rasismiin ja etniseen identiteettiin.

Kiillon on kuitenkin suomentanut suomalainen **Kaijamari Sivill**, joka ei edusta samaa etnistä perimää kuin Leilani. Sivill on aiemmin suomentanut esimerkiksi **Toni Morrisonin** teoksia ja hän on saanut käännöstyöstään muun muassa Mikael Agricola -palkinnon vuonna 2005. Sivillin suomennos on tarkkanäköinen ja siinä on kunnioitettu alkuperäisteoksen voimakkaita ilmaisuja, kuten myös 2000-luvulle ominaista kielten sekoittumista. Lauseessa ”se vaatii yksityistä showta (Leilani 2021, 132)” kääntäjä on esimerkiksi jättänyt vierasperäisen sanan suomentamatta ja poistanut siitä kieliopin vaatiman heittomerkin. Käännöstyön lopputuloksena on moderni ilmaisu, jonka läpi paistaa alkuperäisen tekstin muotoilu. Valkoisena lukijana on toki mahdotonta hahmottaa tekstiin jätettyjä tai siitä mahdollisesti puuttuvia mustaan identiteettiin sidonnaisia merkityksiä. Kielen tasolla *Kiillon* käännöstyöstä loistaa kuitenkin kääntäjän oman kielen taito ja taju, jonka avulla teksti kulkee suomalaislukijan silmin luontevasti tapahtumasta ja lauseesta toiseen.

Raven Leilanin esikoisromaani *Kiilto* on mustan naisen puheenvuoro. Edien kaltainen hahmo ei ole perinteinen romaanin päähenkilö, vaan tyypillinen taustatoimija. Tuomalla moderniin kirjallisuuteen näkyviä, nykypäivänäkin alisteisessa asemassa sinnitteleviä hahmoja, kirjailijat kommentoivat yhteiskuntansa väkivaltaisia valtarakenteita, joiden purkamiseksi vielä tälläkin hetkellä ja tulevaisuudessa tulee tehdä kollektiivista työtä. Yksi tapa toimia diskriminaation ja sisäistettyjen eriarvoisten normien purkamiseksi on tiedostaa kirjallisuuden modernit konventiot, kuten kirjailijan etnisyys, kääntäjän identiteetti ja ammattitaito sekä oma asema lukijana ja viestin vastaanottajana. Joskus myrkylliset konventiot ovat niin huomaamattomia, ettei niitä paljasta kuin pieni pintakiilto. Leilanin romaanissa kiiltoa esiintyykin havaittavasti vain kahdessa paikassa: Edien ruskealla iholla ja kuolleen valkoisen miehen sydämessä, joka “on kiiltävä ja iso ja vuotaa keltaista plakkia (Leilani 2021, 168)”.

LÄHTEET:

Leilani, Raven (2021) *Kiilto* (“*Luster*” 2020), suom. Kaijamari Sivill, Otava: Keuruu.

Sähköiset lähteet:

Ahola, Suvi 2021: Kenen käännös? Helsingin sanomat 11.7.2021. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008107036.html>. Viitattu 27.9.2021.

Huolman, Sanna 2021: (Epä)reilu pala kakkua. Helsingin sanomat 29.4.2021.

<https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000007946151.html>. Viitattu 27.9.2021.

Mirva Karkinen on helsinkiläinen kirjabloggaaja, joka opiskelee yleistä kirjallisuustiedettä Jyväskylän yliopistossa.